

До того ж певні діяння, що передбачені Кримінальним кодексом України, не мають такого ступеня суспільної небезпеки, щоб внаслідок їх вчинення суттєво обмежувати права і свободи людини і громадянина. Водночас законодавство України містить норми про адміністративні правопорушення, що мають судову юрисдикцію та за які передбачено стягнення кримінально-правового змісту (короткостроковий арешт, конфіскація майна, позбавлення спеціального права тощо). Особи, які притягуються до відповідальності за такі правопорушення, не отримують належних процесуальних гарантій, зокрема щодо права на правову допомогу, права на оскарження судових рішень тощо, передбачених Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

Отже, в сучасних умовах реформування соціально-політичної системи України питання юридичної відповідальності за діяння, що не становлять значної суспільної небезпеки, потребують іншого підходу.

У зв'язку з цим, законодавець має орієнтиром для визначення змісту і впровадження інституту кримінального проступку наступні настанови Концепції 2008: «Кримінальні (підсудні) проступки: 1) окремі діяння, що за чинним Кримінальним кодексом України відносяться до злочинів невеликої тяжкості, які відповідно до політики гуманізації кримінального законодавства визначатимуться законодавцем такими, що не мають значного ступеня суспільної небезпеки; 2) передбачені чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення діяння, які мають судову юрисдикцію і не є управлінськими (адміністративними) за своєю суттю (дрібне хуліганство, дрібне викрадення чужого майна тощо) [1].

На підставі Концепції 2008, Українським центром порозуміння було розроблено низку документів щодо провадження відновного правосуддя, зокрема примирення (медіації) в українське законодавство. У 2008 р. було розроблено Проект Концепції впровадження відновного правосуддя в систему кримінальної юстиції України [2, с. 23-31] (надалі – «Проект Концепції ВП») та наприкінці 2010 р. було розроблено проект Закону України «Про медіацію» [3]. Проектом Концепції ВП визначено, що відновне правосуддя – це форма правосуддя, основною метою якої є створення умов для примирення потерпілих і правопорушників та усунення шкоди, заподіяної злочином або кримінальним (підсудним) проступком. Одним із найбільш відомих інструментів відновного правосуддя є програма примирення потерпілих та правопорушників у кримінальних справах, а саме – застосування медіації. Крім того, Проектом концепції ВП передбачено, що у кримінальному судочинстві медіація між потерпілим та правопорушником – це процедура, завдяки якій потерпілий та обвинувачений (підсудний) за обоюсторонньою згодою та за допомогою медіатора, що є посередником, можуть досягти згоди щодо відшкодування завданої шкоди та примиритися [2, с. 23-31], тобто Проект Концепції ВП також вбачає у примиренні основу подальшого розвитку та удосконалення чинної системи кримінальної юстиції.

Проектом Закону України «Про медіацію» (№ 7481) (надалі – «Законопроект № 7481») було створено підвалини для її інтродукції в сучасне українське законодавство. Втім, Законопроект № 7481 пропонувався поширити медіацію лише на сферу приватно-правових відносин. У зв'язку з тим, що низкою рекомендацій Ради Європи (зокрема, Рекомендація № R (85) 11; № R (87) 20; № R (99) 19, тощо) пропонується застосовувати медіацію також і в кримінальних справах, то внесений Народним депутатом України О.І. Тищенко

Законопроект № 7481 було відкликано у квітні 2011 р. для подальшого доопрацювання [4].

Таким чином, сучасний стан законодавства, що формує підвалини подальшого розвитку та підвищення ефективності системи кримінальної юстиції України, суміжні акти, що його уточнюють, а так само законопроекти та проекти концепцій у сфері кримінальної юстиції, вбачають в удосконаленому інституті примирення та запровадженому інституті кримінальних проступків найближче майбутнє кримінального судочинства.

Таким чином, можна запропонувати нову редакцію ст. 46 КК України такого змісту:

«Стаття 46. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим

Особа, яка вчинила кримінальний проступок, злочин невеликої тяжкості або вперше злочин середньої тяжкості проти іншої фізичної або юридичної особи приватного права, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим та відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну нею шкоду».

Література:

1. Концепція реформування кримінальної юстиції України затверджена Указом президента України № 311/2008 від 8 квітня 2008 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=311%2f2008>
2. Проект Концепції впровадження відновного правосуддя в систему кримінальної юстиції України // Бюлетень «Відновне правосуддя в Україні». – 2008. – № 3. – С. 23–31. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://uccg.org.ua/bulletin/articles/03\(11\)/02-aktualna_tema/110204.pdf](http://uccg.org.ua/bulletin/articles/03(11)/02-aktualna_tema/110204.pdf)
3. Проект Закону України «Про медіацію» № 7481 від 17.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=39276
4. Проект Постанови про відкликання та зняття з розгляду проекту Закону України про медіацію від 11.04.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=40144

ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ПРОГРАМ З ПРОТИДІЇ ЖІНОЧІЙ НАСИЛЬНИЦЬКІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Продан Т.В., асистент

кафедри кримінального права і криміналістики,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Жіноча злочинність – це складова частина злочинності, що підкоряється її загальним закономірностям і змінам [7, с. 214]. На думку І.М. Даньшина, традиційне ж у кримінології відокремлення і вивчення жіночої злочинності обумовлено тим, що вона має певні особливості. Останні, на його думку, пов'язані як із біологічними, так і соціальними факторами, які, визначаючи

місце жінки в суспільстві, відбиваються на формуванні її свідомості, обмежують коло її зовнішніх зв'язків і життєву активність [7, с. 214]. Загальна кількість насильницьких злочинів, вчинених жінками залишається значною, але спостерігається тенденція до зменшення. Зокрема, мало місце зменшення злочинів даної категорії протягом 2006-2010 років з 904 до 802 [6, с. 68]. Проте реалії сучасного життя демонструють, що, незважаючи на зменшення кількості злочинів, вчинених жінками проблема жіночої насильницької злочинності лише набуває нової гостроти, демонструє поглиблення негативних тенденцій у сімейно-побутовій сфері.

Досліджуючи протидію жіночої насильницької злочинності, необхідно звернути увагу на причини та умови зазначеного виду злочинності. За результатами проведеного нами статистичного аналізу (вибірка – 738 кримінальних справ Єдиного державного реєстру судових рішень) ми дійшли висновку, що в середньому джерелом більшості насильницьких злочинів є конфлікт, який виникає на ґрунті повсякденних міжособистісних стосунків, які склалися у особистісно-побутовій сфері. Так, в основі більшості злочинів лежали особисті неприязні відносини потерпілого та злочинниці (88 %). Ревніть в середньому мала місце у 4,6 %. Корислива мотивація у середньому мала місце у 3,8% вивчених нами злочинів. До інших причин відносились: труднощі матеріального характеру у зв'язку з народження позашлюбної дитини, помста, душевне хвилювання, яке супроводжувалось численними образами зі сторони потерпілого тощо. Такі причини мали місце у середньому у 3,6% [5].

Н.В. Абдюкова у статті «Жіноча злочинність як психологічна проблема» стверджувала, що причиною вчинення жінкою насильницького злочину є перебування нею на крайній межі емоційних зривів. Вона доводила, що насильницькі злочинні дії найчастіше вчиняються жінками на ґрунті сімейно-побутових конфліктів, сімейних негарздів, інтимних переживань [1, с. 80]. А.А. Бова у статті «Кримінологія гендера: дослідження подружнього насильства» проаналізував причини вчинення насильства як зі сторони жінки, так і зі сторони чоловіка. Автор стверджував, що жінки вчиняють злочини за наявності віктимної поведінки потерпілої сторони. Він доводить, що іноді це свідоме провокування, особливо при систематичному вживанні спиртних напоїв, знущаннях, образах, погрозах, інших фактах протиправної поведінки [2, с. 15]. У статті Б.М. Головкина, А.Б. Благої, Л.О. Шевченко, С.С. Шрамко «Кримінологічна характеристика та запобігання корисливій і корисливо-насильницькій злочинності жінок в Україні» особлива увага звертається на демонстративність, яка виконує у жінок функцію самоствердження. Автори стверджують, що потреба у самостверженні, яка проявляється у формі фізичної агресії, стає у злочинниць нав'язливою, застрягаючою і суттєво впливає на весь спосіб життя та стереотипи жінки [3, с. 117].

Усунення вищевказаних причин та умов, що їх породжують, має стати фактором, що суттєво зменшить кількість насильницьких злочинів, вчинених жінками. С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик підтримують наукову думку А.І. Долгової, яка поділяє заходи запобігання злочинності вказаної категорії на декілька груп: 1) довготривалі заходи, пов'язані із необхідністю розробки національної програми щодо становища жінок, направлені на загальне покращення всіх сфер життєдіяльності жінок та покращення морального клімату в суспільстві; особливу увагу повинно бути звернено на ступінь задоволення потреб; розробка системи заходів, направлених на підвищення

законності в суспільстві, включаючи не тільки оцінку заходів, але й систему контролю за їх виконанням, систему захисту прав жінок на виробництві, у родині; 2) розробка систем виховних заходів з урахуванням особливостей формування поведінки жінок; аналіз ситуації на виробництві, у сім'ї, в побуті з метою виявлення факторів, що провокують жінок на вчинення злочинів; 3) заходи, направлені на запобігання конкретних злочинів, які вчиняються жінками; 4) заходи, направлені на запобігання різних правопорушень, які призводять до вчинення злочинів, таких як, наприклад пияцтво, вживання наркотиків; 5) надання допомоги жінкам, які ведуть антисуспільний спосіб життя; 6) надання допомоги жінкам, які відбувають строк покарання, у адаптації до життя на волі [4, с. 554].

Слід зазначити, що в Україні затверджений план заходів з проведення Національної кампанії «Стоп насильству!» на період 2010-2015 років та створені в деяких областях програми з попередження насильства в сім'ї, але заходи, які передбачені цими програмами діють лише на паперовому і законодавчому рівні та не втілені в достатній мірі на практиці. Тому, на нашу думку, для зменшення рівня жіночої насильницької злочинності доцільним є вивчення зарубіжного досвіду боротьби із цим негативним явищем. Адже в багатьох зарубіжних країнах успішно діють правові та організаційні програми щодо подолання такого виду насильства.

Зокрема, однією із програм є Програма попередження сімейного насильства (Family Violence Prevention Program), яка діє в Канаді. Завданням даної програми є запобігання сімейному насильству або погрозам фізичними, сексуальними, психологічними, фінансовими зловживаннями, що направлено на члена сім'ї [8].

Іншою програмою є Програма попередження насильства (Violence Prevention Programs), яка діє в США у штаті Мериленд. Завданням програми попередження насильства визначається зменшення рецидивів правопорушень. Зусилля програми зосередилися на врегулюванні конфліктів і розвитку суспільних відносин. Дана програма включає кілька компонентів: проєкт втручання у зв'язку з насильством (VIP); сприяння здорових альтернатив для підлітків (Phat); моє майбутнє – моя кар'єра (MF-MC); міст проєкту [9].

Також діють й такі програми як: Профілактичні програми для сімей, постраждалих від насильства в сім'ї (Prevention Programs for Families Affected by Domestic Violence) у Вашингтоні; Відділ Юти у зв'язку із завданням фізичної шкоди здоров'ю та програма профілактики травматизму (The Utah Department of Health Violence and Injury Prevention Program) та ряд інших.

В результаті дії цих програм рівень жіночої насильницької злочинності зменшується ефективніше, тому на нашу думку, було б доцільним перейняти досвід зарубіжних країн та створити програми по боротьбі з насильством в нашій країні. Такі програми могли б забезпечити пряме та швидке реагування на критичні випадки насильства по всій країні і допомагали б місцевим громадам в їх зусиллях по боротьбі з насильством в сім'ї. Ці програми могли б діяти в центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, в громадських та місцевих некомерційних організаціях для запобігання, зменшення і викорінення випадків насильства в сім'ї. Вони спеціалізувалися би на питаннях боротьби з домашнім насильством та працювали би як з потерпілими, так із особами, які вчинили насильницькі дії в сім'ї. Також, на нашу думку, було б доречним

створити і відповідні веб-сайти з даної проблематики на яких можна було би отримати повну інформацію з протидії жіночої насильницької злочинності.

Запровадження таких програм має важливе значення, оскільки вони покликані покласти край насильству, що виявлене в територіальних громадах. Адже запобігання та викорінювання даного виду злочинності можливе лише за допомогою спільної роботи організацій по створенню можливостей для підтримки і зцілення осіб шляхом надання допомоги в кризових ситуаціях, здійснення пропаганди та консультування населення щодо заходів запобігання даного виду насильства.

Таким чином, проблема жіночої насильницької злочинності в Україні потребує вирішення шляхом зміни домінуючих у суспільстві установок та запровадження програм з протидії жіночій насильницькій злочинності за допомогою яких буде ефективніше зменшуватись рівень даного негативного явища в суспільстві.

Література:

1. Абдюкова Н.В. Жіноча злочинність як психологічна проблема // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2008. – Вип. 13, ч. 2. – С. 77–83.
2. Бова А.А. Кримінологія гендера: дослідження подружнього насильства / А. А. Бова // Український соціум. – 2004. – № 2(4). – С. 13–20.
3. Головкін Б.М., Блага А.Б., Шевченко Л.О., Шрамко С.С. Кримінологічна характеристика та запобігання корисливій і корисливо-насильницькій злочинності жінок в Україні // Питання боротьби зі злочинністю. Збірник наукових праць. – Випуск 14 / Ред. кол.: Ю.В. Баулін (голов. ред.) та ін.. – Х.: вид-во «Кроссроуд», 2007. – С. 102–124.
4. Денисов С.Ф., Денисова Т.А., Кўлик С.Г. Кримінологія. Особлива частина: Навчальний посібник. – Запоріжжя: КПУ, 2012. – 705 с.
5. Єдиний державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
6. Злочинність в Україні: Стат. Збірник / Державна служба статистики України. Київ, 2011. – 117 с.
7. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / І.М. Даньшин, В.В. Голіна, М.Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В.В. Голіни. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х.: Право, 2009. – 288 с.
8. Family Violence Prevention Program. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gov.mb.ca/fs/fvpp>.
9. Violence Prevention Programs. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://umm.edu/programs/shock-trauma/services/injury-prevention/violence>.

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОВЖИВАННЯ ПОВНОВАЖЕННЯМИ ОСОБАМИ, ЯКІ НАДАЮТЬ ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ (СТАТТЯ 365-2 КК УКРАЇНИ)

Шпак М.В., студент,

Науковий керівник: Зайцев О.В.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права № 1,
Інститут підготовки кадрів для органів прокуратури України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Актуальність дослідження питань, які пов'язані з новими складами злочинів, які були включені в КК України полягає у тому, що на нашу думку вони є не достатньо детально опрацьовані на доктринальному рівні.

Згідно з Законом України від 07.04.2011 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» було внесено чимало змін у КК 2001 року. Зокрема були доповнені (ст. 364-1, ст. 365-1, ст. 365-2, ст. 368-2, ст. 368-3, ст. 368-4, ст. 369-4, ст. 369-4) та викладені у зміненій редакції статті (ст. 18, ст. 353, ст. 358, ст. 364, ст. 365, ст. 366, ст. 367, ст. 368, ст. 369, ст. 370) [1].

Не дивлячись на те, що деякі з нових складів злочинів, зокрема зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст. 365-2 КК України), вже діють більше ніж три роки, на даному етапі існування правової доктрини існує не так багато наукових праць, які характеризують окремі аспекти даного злочину.

Метою дослідження є встановлення того, чим зумовлено було внесення до Кримінального кодексу України нової статті 365-2, а також охарактеризування деяких особливостей кваліфікації за даним злочиним.

Важливим є встановлення специфічних ознак даного виду злочину, які впливають на кваліфікацію. До них слід відносити:

1. Наявність специфічних суб'єктів – осіб, які уповноважені надавати публічні послуги.
2. Обов'язковою є наявність предмета злочину – неправомірної винагоди.
3. Наявність безпосереднього зв'язку з публічними послугами.
4. Відсутність зв'язку з державною службою.
5. Відсутність у санкції статті виду покарання у виді позбавлення волі, а є наявними лише можливість накладення штрафу та позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на певний строк.

Щодо нормативної бази, то аналіз статті 365-2 КК України також вимагає звернення до низки інших нормативно-правових актів, які врегульовують питання щодо спеціального суб'єкта даного злочину. Це зокрема, Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 року, Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 року, Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001 року, Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 року, Закон України «Про третейські суди» від 11.05.2004 року та інші. Оскільки перелік суб'єктів злочину, передбаченого ст. 365-2 КК України не є вичерпним, то є можливими зв'язки і з іншими нормативно-правовими актами.